

УДК 342.951:351.82

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.7>

СЕРВІСНА МИТНИЦЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Макарова Світлана Олександрівна,
аспірант кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів

У статті проаналізовано міжнародне законодавство щодо розвитку сервісної митниці в зарубіжних країнах, а саме в країнах ЄС.

Світовий досвід розвитку економіки свідчить про необхідні зміни в економічній політиці, які насамперед залежать від умов посилення дієздатності держави та ефективного виконання нею своїх функцій. Одним із найважливіших важелів цієї дієздатності є підвищення ефективності функцій органів держави. Особливу увагу слід звернути на органи державної митної служби України.

Митна служба є елементом економічної системи держави, на яку покладено виконання традиційних функцій адміністрування у сфері оподаткування та регулювання зовнішньої торгівлі. Митні органи активно виступають як соціально-економічний інститут, у якому прояв надання послуг здійснюється у вигляді особливої форми державного сервісного обслуговування [4].

У сучасних умовах органи митної справи значно полегшують торгівлю, сприяють транзитним перевезенням, також можемо спостерігати збільшення товарообігу та пасажиропотоків через митний кордон України. Регламентація відомостей і документів, що пред'являються, забезпечують правильне застосування вимог законодавства України з питань державної митної справи. Це означає, що поряд із виконанням традиційних функцій митні органи все активніше виступають як інститут сервісного обслуговування.

Сервісна функція – це насамперед взаємозв'язок державних органів та суспільства, у вигляді надання повних послуг. Аналізуючи митне законодавство, можемо зазначити, що актуальним питанням залишається спрощення митного контролю та оформлення, надання сприятливих умов для товарообігу, консультування та послуги щодо оформлення документів [3].

Особливого значення в умовах сьогодення набуває, саме досвід країн ЄС. Згадаймо норми Міжнародної Конвенції «Про спрощення та гармонізацію митних процедур» (Київської конвенції, 1973 р.) та Рамкові стандарти безпеки та світової торгівлі від 2005 р., які стали основою для реалізації сервісної функції держави, а отже, стали підґрунтям створення «сервісної держави».

Ключові слова: євроінтеграція, сервіс, митниця, сервісна митниця, послуга.

Makarova Svitlana. Service customs in the conditions of European integration

The article analyzes the international legislation on the development of service customs in foreign countries, namely in the EU countries.

The world experience of economic development shows the necessary changes in economic policy, which depend primarily on the conditions for strengthening the state's capacity to act and its effective performance of its functions. One of the most important levers of this capacity is to improve the efficiency of the functions of state bodies. Particular attention should be paid to the bodies of the State Customs Service of Ukraine.

The customs service is an integral element of the economic system of the state, which is entrusted with the performance of traditional administrative functions in the field of taxation and regulation of foreign trade. Customs bodies actively act as a socio-economic institute, in which the manifestation of service provision is carried out in the form of a special form of state service.

In modern conditions, the customs authorities significantly facilitate trade, facilitate transit transportation, and we can also observe an increase in the turnover of goods and passenger flows across the customs border of Ukraine.

The regulation of the information and documents presented ensures the correct application of the requirements of the legislation of Ukraine on matters of state customs affairs. This means that along with the performance of traditional functions, customs authorities are increasingly acting as a service institution.

The service function is, first of all, the relationship between state bodies and society, in the form of providing full services. Analyzing the customs legislation, we can note that the simplification of customs control and registration, provision of favorable conditions for the circulation of goods, consulting and services related to the registration of documents remains an urgent issue.

The experience of the EU countries is of particular importance in today's conditions. Let us recall the norms of the International Convention "On the Simplification and Harmonization of Customs Procedures" (Kyoto Convention, 1973) and the Framework Standards of Security and World Trade from 2005, which became the basis for the implementation of the service function of the state, and therefore became the basis for the creation of a "service state".

Key words: *European integration, service, customs, service customs, charter.*

Сьогодні Україна переживає складний період. Постало безліч проблем, які потребують негайного вирішення. Так, на наш погляд, однією з важливих проблем є існування та розвиток митниці, адже саме через кордон та в пунктах пропуску здійснюється оформлення товарів, транспортних засобів та гуманітарної допомоги. А отже, постає важливе питання про існування сервісної митниці, яка значно полегшить митне оформлення та контроль. Як позитивну практику науковці беруть саме досвід країн ЄС.

Дослідженню цього питання присвячено багато робіт науковців. Слід зазначити, що думка практиків та теоретиків дещо відрізняється.

Теоретичною основою змін стала концепція «сервісної» держави, у якій по-новому визначається роль органів державного управління в житті суспільства. Основна ідея концепції полягає в тому, що будь-яка діяльність держави із взаємодії з індивідом вважається послугою. Оскільки митні органи України є елементом державного управління та регулювання, відтак «сервісна» модель може бути застосована і щодо вдосконалення їх діяльності. Дослідженню сутності «сервісної митниці» та «послуг у митній сфері» присвячено роботи О.П. Федотова, І.А. Федотової, І.О. Бондаренко, Н.А. Литвин, Ю.О. Ренгач та ін.

Сервісна митниця походить від поняття «сервіс». Якщо більш детально розглянути це поняття, то можна зазначити, що сервіс = послуга, а отже, головним фактором є послуга для суб'єкта. Перша згадка про сервіс була зазначена в Міжнародній Конвенції «Про гармонізацію та спрощення митних процедур», або, як її ще називають, Кіотській Конвенції від 1973 року.

За основу позитивного досвіду становлення сервісної митниці можемо взяти такі країни ЄС, як Польща, Франція, Німеччина, Хорватія, Чехія, Бельгія.

Для законодавства багатьох європейських держав у сфері діяльності митних органів ключову роль відіграє Митний кодекс Європейського Союзу, який є основою функціонування Митного союзу в межах Євросоюзу та визначає митні правила переміщення товарів усередині Союзу, єдині митні тарифи та режими торгівлі з третіми країнами.

Безпосередньо сфера регулювання Кодексу не охоплює визначення сервісних функцій митних органів держав – членів Союзу, проте опосередковано наголошує на можливості надання такими органами послуг, не пов'язаних із контрольно-наглядними повноваженнями. Одним із таких стандартів стала концентрація у повноваженнях митних органів основної фіскальної функції. Відтак, польська митна служба приносить близько 41% доходів до місцевих бюджетів, а до бюджету ЄС перераховується 75% імпорتنих податків. Це доходи від збирання акцизу з імпорتنих та внутрішніх товарів, імпортного мита тощо [7]. Схожим прикладом може слугувати Болгарія, яка, до речі, входить до Європейського Союзу, але досі не прийнята до Шенгенської зони – «митної основи» ЄС.

Ч. 2 ст. 15 Митного закону серед переліку функцій та задач митних органів не передбачає виконання ними сервісних функцій чи надання відповідних послуг, а наділяє основними повноваженнями з митного нагляду та контролю, здійснення зборів, захисту економічних інтересів країни, протидії митним правопорушенням тощо.

Однак ст. 11 оперує поняттям «додатково надані послуги», за здійснення яких митні органи мають право зніматися такси, що не є митними зборами. А ч. 20 додаткових положень до Закону наводить перелік прикладів таких послуг: видача ліцензій, статистичні послуги, валютний контроль, видача документів та посвідчень, аналіз та інспекція, а також інша митна діяльність поза робочим місцем та робочим часом [7].

Таким чином, можна зробити висновок, що в межах права Європейського Союзу головним напрямом розвитку митних органів як елементів великого митного об'єднання є безпосередньо фіскальний аспект, проте з-поміж іншого митне законодавство покладає на них сервісні функції, які розглядають як окремий складник завдань митної політики держави.

У зарубіжній теорії панує думка щодо поділу митних функцій на традиційні та нетрадиційні. Так, якщо основні завдання митниць, що стосуються контролю, нагляду за перевезенням товарів, справляння плати, виявлення правопорушень, були апріорі характерними для цієї сфери суспільних відносин, то сучасні умови економічної та політичної інтеграції країн зумовили появу нових повноважень митних органів [5].

Варто акцентувати увагу на тому, що вплив Митного кодексу ЄС на митне законодавство країн-учасниць не обмежується лише вищенаведеними нормами. Загалом, сучасна митна політика Європи спрямована на всебічне та системне спрощення здійснення міжнародної торгівлі. Цьому напрямку присвячені як норми Кодексу, а в результаті й національне право євро-

пейських країн, так і висвітлена у доктрині теорія сервісної держави.

Крім того, Митний кодекс ЄС також установлює імперативне правило щодо використання державами-учасницями електронних систем для обміну інформацією між митними органами та надання із цією метою економічним операторам електронних митних послуг широкого спектра, завдяки яким вони зможуть однаково взаємодіяти з митними органами будь-якої держави-члена (ст. 16(1), ст. 280) [7].

Таким чином, діяльність національних митних органів має конкретні напрями розвитку, які не лише наблизять їх до європейської спільноти, а й значно покращать систему здійснення додаткових важливих для економіки України послуг. Останніми роками практика європейських країн активізується у поширенні нового типу митного органу – сервісної митниці. Її ідейні засади були сформульовані Всесвітньою митною організацією, яка не розділяє погляди щодо зміцнення акцентів роботи митниць до фіскальної спрямованості, орієнтованої на наповнення державного бюджету, оскільки саме це заважає розвивати сервісну функцію митної політики. [2]

Робота сервісних митниць, своєю чергою, має бути спрямована на спрощення митних процедур, формування нового напрямку митного контролю, побудованого на принципі сервісу та міжнародного обміну інформацією, попередження та протидії корупції у фіскальних органах, підвищення професійної компетентності посадових осіб [1]. Саме у такому вигляді на сьогодні представлена оновлена система митних органів більшості європейських країн.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гунько К.І. Сервісна функція митних органів: потенціал теоретичного аналізу. *Економічний вісник*. 2018. № 1. С. 69–74.
2. Квеліашвілі І. Гармонізація національної митної політики з міжнародними нормами і стандартами в митній сфері. *Державне управління і місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1 (28). С. 74–80
3. Кузняк Б.Я., Свічкарь В.А. Особливості митного регулювання в країнах Європейського Союзу. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. С. 1–5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/9.pdf.
4. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45. № 46–47. № 48. Ст. 552.
5. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція): Конвенція від 18.05.1973 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>
6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#top>.
7. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу: Міжнародний документ від 09.10.2013 р. № 952/2013.